

มวนศัตรูถั่วเหลือง

และการป้องกันกำจัด

กทส - พ - 009 - 2544

กองกีฏและสัตววิทยา
กรมวิชาการเกษตร

มวนศัตรูถั่วเหลือง

มวนที่พบระบาดทำความเสียหายให้กับผลผลิตถั่วเหลืองเป็นประจำคือ มวนเขียวข้าว มวนเขียวถั่ว และมวนถั่วเหลือง ทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัยใช้ปากแทงดูดกินน้ำเลี้ยงจากส่วนต่างๆของพืช การทำลายไม่เด่นชัดเหมือนแมลงปากกัด เกษตรกรจึงไม่ทำการป้องกันกำจัด ก่อให้เกิดความเสียหายกับพืชอย่างรุนแรง เข้าทำลายมากในระยะถั่วเหลืองติดฝัก ฝักอ่อนที่ถูกทำลายจะลีบและร่วงหล่น ส่วนฝักแก่แต่ยังไม่แห้ง เมล็ดจะเหี่ยวยุบเป็นจุดสีดำเมล็ดไม่เจริญเติบโต และฝักลีบ ระบาดมากในระยะที่ถั่วเหลืองติดฝักและสภาพที่อากาศมีความชื้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถั่วเหลืองปลูกในฤดูฝน ถ้าฝนตกตั้งแต่ต้นฤดูและตกสม่ำเสมอตลอดฤดู จะพบมวนระบาดมาก

รอยทำลายที่เมล็ด

ฝักร่วง

เมล็ดดี

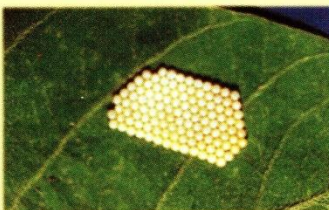
เมล็ดที่ถูกทำลาย

ลักษณะการทำลายของมวน

มวนเขียวข้าว

ตัวเต็มวัย

กลุ่มไข่

ตัวอ่อน

ทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัยมีรูปร่างคล้ายโล่
ต่างกันว่าตัวเต็มวัยมีปีก ขนาดของลำตัวและสี ตัว
เต็มวัยมีสีเขียวตลอดทั้งลำตัว หรือมีสีเขียวตลอดทั้ง
ลำตัวและที่ด้านบนของอกปล้องแรกมีแถบสีเหลือง
นวลคาดตามขวางของลำตัว หรือมีสีเหลืองตลอดทั้ง
ลำตัวและมีจุดปะสีเขียวบนปีกคู่แรก ขนาดของตัว
เต็มวัยยาว 14-16 มิลลิเมตร เพศเมียวางไข่เป็นกลุ่ม
เรียงกันเป็นระเบียบมีหลายแถว กลุ่มละ 50-100 ฟอง
ที่บริเวณใต้ใบพืชและลำต้น ไข่มีรูปร่างทรงกระบอก
สีขาวนวลและเปลี่ยนเป็นสีชมพูเมื่อใกล้ฟัก ระยะไข่
5-8 วัน ตัวอ่อนที่ฟักออกจากไข่ใหม่ๆ จะอยู่รวมกัน
บนกลุ่มไข่ และจะกระจายออกไปเพื่อทำลายพืชหลัง
จากลอกคราบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 สีของลำตัวแตกต่างกัน
ตามวัยมีจุดสีขาวกระจายบนหลัง ตัวอ่อนวัยสุดท้าย
มีสีเขียวเข้มและมีส่วนของปีกงอกออกมา ระยะตัวอ่อน
21-35 วัน และระยะตัวเต็มวัย 1-3 เดือน

มวนเขียวถั่ว

กลุ่มไข่

ตัวอ่อน

ตัวเต็มวัย

มวนถั่วหรือมวนเขียวถั่วมีรูปร่างคล้ายกับมวนเขียวข้าว แต่มีขนาดลำตัวเล็กกว่า ตัวเต็มวัยทั้งเพศผู้และเพศเมียสีเขียวอ่อนหรือสีเขียวอมเหลือง ขนาดของลำตัวยาว 8-10 มิลลิเมตร เพศผู้มีขนาดเล็กกว่าเพศเมีย ที่ด้านบนของสันหลังอกปล้องแรกมีแถบสีขาวหรือสีแดงคาดตามขวางระหว่างมุมอกด้านบน ตัวเต็มวัยเพศเมียวางไข่บนใบพืชเป็นส่วนใหญ่ สามารถวางไข่ได้เฉลี่ย 200 ฟองต่อตัว ไข่มีรูปร่างทรงกระบอกเรียงกันเป็น 2 แถว สีเทาเกือบดำ เมื่อใกล้ฟักสีจะเข้มขึ้น ฝักจะถูกดันโค้งขึ้นเล็กน้อย ระยะไข่ 3-4 วัน ตัวอ่อนมีรูปร่างคล้ายตัวเต็มวัย แต่ไม่มีปีก ตัวอ่อนที่ฟักออกจากไข่ใหม่ๆ มีลำตัวสีส้มอ่อนมีจุดสีดำ 4 จุดที่ด้านหลังของปล้องท้อง อยู่รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณเปลือกไข่ และกระจายออกไปทำลายพืชหลังจากลอกคราบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เมื่ออยู่ในวัยที่ 3 สีของตัวอ่อนเปลี่ยนเป็นสีเหลืองอมเขียวลอกคราบ 4 ครั้ง ตัวอ่อนวัยสุดท้ายมีส่วนของปีกงอกออกมาจากส่วนอกด้านบน ระยะตัวอ่อน 14-22 วัน และระยะตัวเต็มวัย 28-34 วัน

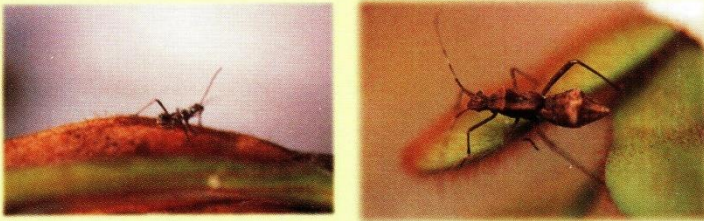
มวนถั่วเหลือง

ตัวเต็มวัย

ไข่

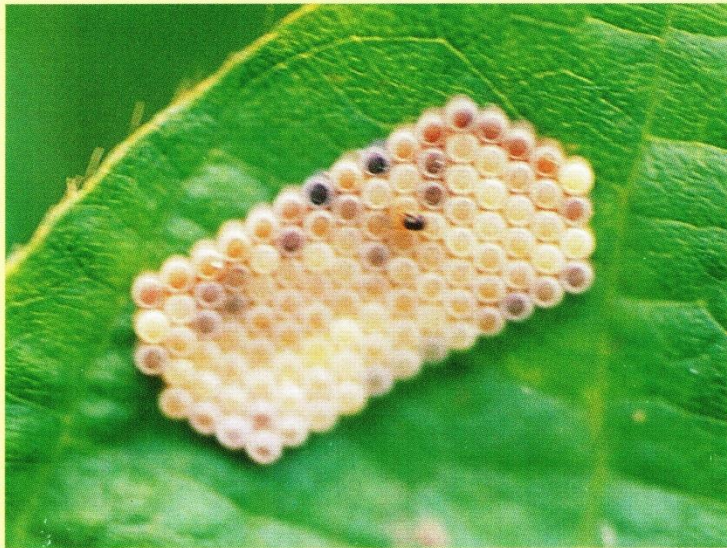
ตัวอ่อน

มวนถั่วเหลืองหรือมวนข้างเหลืองหรือมวนขาโต เป็นแมลงศัตรูถั่วเหลืองที่สำคัญในระยะติดฝัก ในหลายแหล่งปลูก โดยเฉพาะถั่วเหลืองที่ปลูกในฤดูฝนตามแถบเชิงเขา

ตัวเต็มวัยที่ออกมาใหม่ๆ สีน้ำตาลแดง หลังจากนั้นจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม ลำตัวเรียวยาว 14-20 มิลลิเมตร femur ของขาคู่ที่ 3 ขยายใหญ่กว่าขาคู่อื่นๆ ที่ด้านข้างของลำตัวมีแถบสีเหลืองนวลพาดตามความยาวข้างละแถบ ตัวเต็มวัยเพศเมียวางไข่เป็นฟองเดี่ยวๆ บนใบพืช ไข่มีลักษณะกลมเป็นมัน สีเขียวปนน้ำตาล ระยะไข่ 4 วัน ตัวอ่อนสีน้ำตาลดำ รูปร่างคล้ายมด ลอกคราบ 4 ครั้ง ตัวอ่อนวัยสุดท้ายมีส่วนของปีกยื่นออกมาจากส่วนอก ระยะตัวอ่อน 15-20 วัน และระยะตัวเต็มวัย 2-77 วัน

ศัตรูธรรมชาติ

- แตนเบียนไข่เทลีโนมัส (*Telenomus sp.*)
- แตนเบียนไข่ทริสโซลคัส (*Trissolcus basalis*)
- มวนเพชฌฆาต

ไข่มวนเขียวข้าวถูกแตนเบียนทำลาย

ตัวเต็มวัยมวนเขียวข้าวถูกมวนเพชฌฆาตทำลาย

การป้องกันกำจัด

1. เกษตรกรควรหมั่นตรวจแปลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะติดฝัก ถ้าพบกลุ่มไข่หรือตัวอ่อนที่อยู่เป็นกลุ่มให้เก็บทำลาย
2. ในระยะที่ฝักถั่วเหลืองยาวเต็มที่ แต่ยังไม่ติดเมล็ด เมื่อพบตัวเต็มวัยของมวนเฉลี่ย 2-3 ตัว ต่อแถว ถั่วยาว 1 เมตร ควรพ่นสารฆ่าแมลงไตรอะโซฟอส 40% อีซี อัตรา 40 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือ เมทามิโดฟอส 60% เอสแอล อัตรา 30 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร
3. เนื่องจากทั้งตัวอ่อนและตัวเต็มวัยของมวนจะทำลายอยู่ที่ฝักถั่วเหลืองเป็นส่วนใหญ่ จึงควรพ่นสารฆ่าแมลงเข้าไปในพุ่มถั่วให้ทั่ว

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่
กลุ่มงานวิจัยแมลงศัตรูพืชน้ำมัน
และพืชไร่ตระกูลถั่ว
กองกีฏและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร
เขตจตุจักร กทม. 10900
โทร. 0-2579-5583
โทรสาร. 0-2940-5396

ข้อมูล/เรียบเรียง : ศรีสมร พิทักษ์
ภาพ : ศรีสมร พิทักษ์
บุญทิวา วาতিরอยรัมย์
พิมพ์ : ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544
จำนวน : 4,000 ฉบับ

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว